

מפתן

- בְּחִירָה גְּבֻלִית
- שְׁעוֹנֵת צֶפֶרן
- בְּדֵשׁ הַשְּׂמֵלָה
- עוֹמֵדֵת קִפּוֹאָה
- בְּמִפְתָּן
- בְּאֵין כְּנִיסָה
- כִּי הַבֵּית עָקָם
- עָקָם לְהַחְרִיר
- אֲחֵרֵי חֲבוּק
- שֶׁל קָסָם
- הַצְּלִילִים
- הַנְּשִׁיקָה שֶׁבַּחֲשֶׁךְ
- הַמְקָסָם
- בְּמִפְתָּן
- לֹא בְּכִנְיָה
- בְּאֵין כְּנִיסָה
- לְאֵהָבָה
- בְּבֵית שֶׁל זוּג
- שְׁעוֹסֵק בְּחֶשְׁבוֹנָאוֹת
- כְּדֵי לְשַׁמֵּר קֶשֶׁר
- בְּתוֹךְ הַמְצִיאוֹת

התמונות וכו'.

הסיקור כלל גם תופעות "שליליות", דהיינו צידוד בארגונים בינלאומיים, בגלובליזציה ובסחר החופשי. הממצאים מצביעים על אמצעי התקשורת האמריקאיים כשליילים והאירופאים כחיוביים.

נראה שמחאת קיץ 2011 בישראל - מחאת "הצדק חברתי" - קיבלה יחס חיובי מצד התקשורת. המונים יצאו ל"מחאת האוהלים". "מדורת השבט" - הטלוויזיה, סיקרה מדי יום ביומו בכל מהדורות החדשות את התפתחות המחאה וכך גם התקשורת הכתובה. "הפגנת המיליון" מילי ועד ספטמבר בשדרות רוטשילד זכתה למסגור הסיקור באופן נרחב ביותר.

רבים טובים הפכו להיות סקפטיים בשל תוצאות כלכליות עלובות של המחאה, אך היא מציינת פרשת דרכים וצומת חשובה בתולדות המחאות בישראל והשפעותיה מחלחלות בורמים תת קרקעיים שתוצאותיהם יצוצו בעתיד. ♦

דן יאהב

המחאה החברתית
בעיני
התקשורת

אלונית ברנזון: **רוקדים ברחובות: על אזור הדמדומים בין תקשורת למחאות חברתיות**, הוצאת רסלינג 2015, 229 עמ', כולל הערות וביבליוגרפיה

"תנועות חברתיות ממשכות לשקף קונפליקטים חברתיים... ואלה משקפים שיבושים פוסט-תעשייתיים של החברה בת ימינו" (וול, 2007). זהו המוטו המרכזי של הספר - שהוא עיבוד של עבודת דוקטורט - המנסה להרחיב את היריעה בנושא המחאה החברתית הגלובלית הלוקלית. זהו מפתח להבנת הקשרים בין מחאות המוניות לתקשורת המודרנית והישנה. הדבר נעשה תוך ניתוח ההמשגות של מהות "הקבוצה החברתית", הגלובליזציה וההתנגדות לה, ותיאור ממוקד של סוגי התקשורת כמוסד מתוך חברתי והשפעותיו החיוביות והשליליות על המחאות לסוגיהן.

ארבע שנים חלפו מאז גל המחאות הגדול אצלנו, בקיץ 2011: מחאת "האוהלים", "הצדק החברתי", "הקוטג'", "העגלות" ודומיהן. כל אלה הושפעו ופרצו בדומה לגלי מחאות בעולם הרחב שהחל בסוף המאה הקודמת וביתר שאת בשני העשורים הראשונים של מאתנו, בערי יוון, ספרד, פורטוגל, איטליה, צרפת ומדינות מזרח אירופה, והאביב הערבי במרחבנו.

מחקרים, ספרים ומאמרים רבים מספור נכתבו על גלי מחאות אלה מה, ועל אמצעי התקשורת

האלקטרוניים מאידך, אך מורגש מחסור במחקרים על ההלימה והמתאם ביניהם לבין הצלחה או כשלון של המחאה החברתית. ספר עיוני זה של ד"ר אלונית ברנזון בא למלא את החסר בניסיונו לתת תשובות לקשר ההדדי ביניהם (עמ' 19).

התקשורת מעצם טבעה היא סלקטיבית והמחקר מלמד שלעתים בעלי ההון והאליטות הפוליטיות הם בעלי השפעה על מה שייכנס לתוך החדשות - עד כדי כך שעיתון יכול לשרת את אדוניו הטייקון ("ישראל היום") ועיתון אחר יכול להיות בעיקרו אנטי-ממסדי ('הארץ').

המחקר מצביע על ארבעה גורמים המסבירים את הדיווח החדשותי או היעדרו: מאפייני האירוע, מאפייני העיתונאים, מאפייני הנושא ומאפייני הזמן. לרוב, ככל שהאירוע קרוב לזמן הפרסום, גדלה עוצמתו האיקותית והכמותית. אלימות הנלווית לו היא מהגורמים המשפיעים. התערבות המשטרה וכוחות הביטחון יש בה לרוב להלהיט את הרוחות ולדרבן את התקשורת לדווח על האירוע.

נראה שהמעבר ממחאות לוקאליות (בערים, באזורי הארץ), בתוך מדינת הלאום להתארגנויות חברתיות של קבוצות ויחידים במרחב הגלובלי, החל בסוף שנות התשעים והמשיך במאה העשרים ואחת, גם בצל נושאים החוצים גבולות, מדינות ויבשות, ובעיקר בשל אמצעי התקשורת הדיגיטליים (עמ' 40).

הביקורת על הגלובליזציה החלה מיד עם התפשטות התופעה, בדגש על תוצאותיה העכשוויות וההרסניות ומתוך ראייה מחקרית ומציאותית - כי זו דווקא מזרזת ומעמיקה את הפערים ואת המתחים הכלכליים בקנה מידה לאומי ועולמי; וזאת לצד ייצור עולם מקוטב גם במגזרי חיים אחרים, חברתיים וסביבתיים, עד שסקרים המופיעים חדשות לבקרים מצביעים על מגמות התכנסות ההון (מונופוליזציה) ביד כמאתיים טייקונים שהונם שווה לשאר אוכלוסיית העולם.

מקובלת גם הדעה שהגלובליזציה מחלישה את מדינות הלאום על תרבותן ומאפייניהן השונים. מנגד עומדים מחקרים אחרים השוללים טענה זו, ומוכיחים כי רוב הסחר ו"הגירת ההון" נעשים במסגרת אזורית למרות מטבע האירו. ואכן מדינות רבות שומרות על מטבעותיהן לצד "השוק האירופאי המאוחד", ולאחרונה התנהל המאבק הלאומי היווני בין חברות כלכליות באירופה "המאוחדת" לבין שמירה על עצמאות כלכלית בתנאים קשים ביותר.

עם זאת קיימות התארגנויות על-לאומיות שמטרתן לפתור בעיות אקוטיות, כגרינפיס (איכות הסביבה), תנועה לפירוק החימוש הגרעיני (END), אוקספאם (סיוע לנוקיים), הצלב האדום (בשרות מלחמה), אונר"א (פליטים) ועוד.

המחקרים האחרונים מצביעים על האינטרנט כגורם ראשון במעלה להפצת ידע בנוגע למחאות והפגנות המוניות. כך בסיאטל שבארה"ב וכך במדינות אירופה ובישראל, בשל המבנה הגמיש, המספק פעילות של יחסי גומלין בין זירות וקבוצות שונות. לאחרונה התארגנו הפגנות ופעולות מחאתיות "מהיום להיום", כאלה שהתקשורת המסורתית התעלמה מהן לחלוטין. האינטרנט הוא "מוסד המתנגד למיסוד. האינטרנט שייך לכולם ולא שייך לאיש" (עמ' 87).

התקשורת, חו "החדשה" בכללה, משמשת מוסד תיווך חברתי ומשפיעה על הפוליטיקה ועל החברה. בכך גם חשיבותה העצומה בסיקור המחאה הגלובלית, בעיקר כנגד הגלובליזציה הקפיטליסטית.

לצד הפרקים התיאורטיים מציגה החוקרת גם מחקר השוואתי בסיקור מחאות גלובליות (פרק 7). שיטת המחקר היתה בדיקה איכותית של עיתונות עולמית ותופעות "מסגור" המחאות בעיתונות זו, כמויות, הקף, מיקום הדידעה, התיאור, המאמר,